

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: »Vor Journal-Litteratur«

Citation: Kierkegaard, Søren: "»Vor Journal-Litteratur«", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2011 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p254-txt-shoot-id6fdaf8ad-caee-4e41-9f93-9761eb349e20.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

P254:254

Vor Journal-Litteratur.

Studium efter Naturen i Middagsbelysning.

Foredrag, holdt i Studenterforeningend. 28. Novb.
1835.

Mine Herrer!

Førend jeg gaaer over til min egenlige Gjenstand, maa jeg forudskikke et Par Bemærkninger.

Idet jeg, endnu henhørende til de yngre Medlemmer, maaskee ubekjendt med mange conventionelle Forholde, – uden noget øvet Øie for den, om jeg saa maa sige, Veltalenhedens Perspectiv-Lære, der strax lader En see, hvorledes det paa Studerekamret Udarbeidede vil tage sig ud, naar det træder frem i en større Forsamling, – hvorledes det i en engere Kreds Udtalte maa modificeres, naar det gjør Fordring paa mere Offentlighed; – idet jeg – siger jeg – her træder frem, er det saavel i Forvisningen om Deres Humanitet som i den Overbeviisning, at den, der bestiger dette Katheder, slet ikke derved gjøres til Forsamlingens Præst, men som et Individ i Foreningens Totalitet udtaler det maaskee allerede ogsaa for mange andre Medlemmer Fælleds, saa at han, uden at gjøre Fordring paa at sige noget Nyt, allerede derved haaber ikke at være uvelkommen, ved nemlig at gjentage noget tildeels Bekjendt, og det saa meget mere i denne Sag, som nyligen et andet Medlem har forsøgt fra en anden Side at fremhæve og belyse noget tildeels allerede i de fleste Medlemmers Bevidsthed Givet, – og jeg i ethvert Tilfælde ikke ønskede, at en hiin Anskuelse om ikke modsat saa dog modificerende Betragtning skulde mangle en Talsmand for det Forum, hvor Sagen nu engang er incamineret. Det er altsaa De af de tilstedeværende Herrer, som muligen dele min Betragtningssmaade, hvis Overbærelse jeg især maa udbede mig, forsaavidt min Fremstilling skulde være feilagtig; de Andre kunne i det Høieste klage over en spildt Time og over det Kjedsommelige i et saadant indirecte Beviis for deres Anskuelses Rigtighed.

Det er vist ikke uden Grund, at Kunstnerne sjelden eller aldrig male et Landskab ved Middags- men desto hyppigere ved Morgenbelysning. Den eiendommelige Friskhed, den underlige Zittren, den mangfoldige Ustadighed i Lys og Skygge fremkalder et særdeles gunstigt Total-Indtryk, der ikke tillader noget enkelt Punct at fremhæves og, om det end blot var for Betragtningens Øieblik, udsondres fra det Hele. Noget Lignende gjentager sig ogsaa i andre Sphærer. Man dvæler gjerne ved en Idees første Fremspringen i Verdenshistorien; man vilde gjerne, at Folk fra Øst og Vest skulde komme og tilbede den i Svøbet, og jeg

frakjender ingenlunde en saadan poetisk Betragtning sin Betydning; men ligesom saavel hele Slægter som enkelte Individuer fra det maaskee temmelig novemberagtige Livsflor gjerne tye til dets friske Knop for da ved Phantasien Hjælp at udmale sig de Blomster, som blev nægtede i Livet, saaledes er Mennesket ogsaa meget tilbøieligt til, hvor Talen er om et nyt Liv, der skal til Gjennembrud, igjen at lade Phantasien frit Spil og af de factisk givne Sennepskorn lade fremspire et mægtigt Træ. Om nu Haabet skal beskjæmme dem, derom maa Tiden afgjøre; men Reflexionen kan og skal ikke indlade sig paa Undersøgelse over Andet end det factisk Givne og betragte det ved Middagsbelysning. Og skulde da disse Reflexionens Resultater blive lidt rimfrostige, saa veed man dog ogsaa, idet jeg her forlader Betragtningens Standpunct, at tidlig Frost ikke skader Sæden, hvis det ellers er Vintersæd og ikke den hurtigt opskydende og ligesaa hurtigt til Omhugning modne Vaarsæd. Overhovedet mener jeg, at det, som ved det enkelte Menneske saaledes ogsaa ved ethvert individuelt Liv, er gavnligt at standse Udviklingens Hjul, at skue tilbage over det Forbigangne og see hvorvidt man er kommen, om ikke Støv og andet deslige har fremkaldt en den hurtigere Fremskriden skadelig Rivnings Modstand. Maa jeg nu i høi Grad billige saavel den raske Handling som Reflexionen som den, der samler og i Momentet fastholder de ofte adspredte Kræfter og derved, ligesom den betydningsfulde Taushed før Slaget, betinger ny og kraftig Virksomhed; saa maa jeg dog i ligesaa høi Grad misbillige et Phænomen, der ofte antager Skikkelse af Reflexion, en vis sygelig Phantasien, der saavel forhindrer Handling som den sande Reflexion, og forsaavidt den en enkelt Gang lader den fremkomme og den da viser, hvis der overhovedet har været nogen Bevægelse, den forbigangne Tid mere som en Tilnærmelse til Carricaturen end Idealet, strax lader Mennesket henfalde til de gamle Drømmerier. Det er vistnok godt og opmuntrende, at Mennesket bliver sig bevidst, at det har udrettet Noget; men den Indbildning, at man har udrettet Mere end man virkelig har, er og bliver altid skadelig og leder let til hine Drømmerier.

Lad os vel overveie, med hvem vi sammenligne os, og lad da – det være allerede sagt her – de liberale Blade erindre, at om de end præstere Mere og Bedre end de conservative, der dog dermed ikke er sagt stort, især for de Liberale selv, de, som saa dybt foragte hine. Ligesom jeg nu ikke deler mange af vore Samtidiges voldsomme sangvinske Forhaabninger, saaledes fraraader jeg ogsaa med mange Hypochondrister at bestige Thabor for at forsikre Folk, at de komme ikke ind i det forjættede Land: begge Dele, fordi jeg idetmindste iaften vil indrømme Reflexionen første Stemme. Og maa jeg end misbillige den Forvovne, der drister sig op paa Odins Throne og fra Gudernes evige Beskuelses Ro smiler over Menneskenes Kampe og Daarligheder, og glæde mig over, at ligesom den Tid forlængst er forsvunden, som lod Folk istedetfor at bygge og boe blandt Mennesker søge Omgang med vilde Dyr, saaledes ogsaa den Tid nu er forbi, der forvandlede Menneskene midt i Livets støiende Larm til Eremiter, hvad enten de nu som Moralisterne ene

og alene vare beskæftigede med i hvert enkelt Minut af deres Liv at udstæde Vexler paa Himlen, uden at lægge Mærke til hvad der foregik nærmest ved dem, - hvad eller de som Indifferentister først følte paa Væggen, om den var varm, naar de hørte Brandraab; - maa jeg dog i Gjerning misbillige en af Tidsalderens vistnok skønne men derhos ogsaa temmelig travle Stræben (efter at bringe Menneskene til med Tilsidesættelse af den sneverhjertede Spidsborgerlighed og maaneskinsagtige Familie-Sentimentalitet i Forening at arbeide til eet Maal) udsprungne Misbrug, den nemlig: at man strax har et Partinavn paa rede Haand for den, der nærmer sig lidt til en eller anden af de gjængse Anskuelser, uden at erindre den utallige Mængde Nuanceringer, der her maa finde Sted, saasandt det er et naturligt og sundt Liv, der ikke, hvilket gjerne er Tegn paa et af de sidste Livsstadier, har sin Troesbekjendelse færdig - i Gjerning, siger jeg, misbillige den, idet jeg her alene vil staae som Reflecteur.

Idet jeg nu gaaer over til min egenlige Gjenstand, skal jeg for det første forsøge en historisk Recapitulation.¹

Hr. Ostermann begynder sine Betragtninger med Winthers Raket. Jeg deler fuldkommen Hr. Ostermanns Anerkjendelse af Winthers Talent, i hvilken Henseende jeg anseer for characteristisk den eiendommelige Stiil, som marquerer og giver ethvert enkelt af hans Stykker dets Farve. Men naar vi deri ville søge en med af Spirerne til den senere Udvikling, maa jeg protestere. Raketten var med alle dens gode og svage Sider det skønneste, individuelleste Blomster paa Politivennens Stamme, og det er vistnok sandt, at de fleste af hans Efterfølgere aldeles manglede hans Talent og adopterede hans svage Sider. Men Retningen blev dog den samme. Den var i det Hele fornøiet med den bestaaende Forfatning, den dadlede kun den enkelte Embedsmands formeentlig ulovlige Fremfærd: Fattigbestyrer-Djævelen; Forpostfægtning; Hannibal Sehested. Dens Efterfølgere følge dens Fodspor, og jeg erindrer ikke i et eneste Blad af den Art at have fundet Angreb paa en større Function i Statslegemet, paa selve Indretningen og ikke dens Misbrug af et concret Individ; den eneste Undtagelse er maaskee Sandhedsfaklen, og den er ogsaa naiv nok til at troe, at den paa en Maade gaaer Haand i Haand med Kjøbenhavnsposten. Eller skulde Hr. Ostermann mene, at Raketten var at betragte som Spiren, forsaavidt den opponerede? Eller havde Raketten ikke existeret i længere Tid samtidig med Kjøbenhavnsposten uden at influere noget paa denne sidste? Eller vedblev ikke Raketten sin Tone, efterat det Tidsmoment var indtraadt, som forandrede Kjøbenhavnspostens Tone og Character? Eller skulde der ikke være nogen temmelig iøjnefaldende Grund, der fremkaldte en saadan Forskjellighed i Princip? Jeg anseer den liberale Journalistik for en ny Udvikling, der vistnok kan have staaet i mangt et Forhold - f. Ex. ved at vise, hvad Hr. Ostermann selv bemærker, hvorvidt Trykkefriheds-Anordningen tillod En at gaae i Polemik i en vis Retning uden derfor at betegne Retningen, - til en foregaaende; men det, der egenlig har gjort den til

det, den er, er vistnok en Deel nye Factorer, der ere komne til. Og i den Henseende maa jeg blot anføre som et Beviis paa, hvorledes det ogsaa factisk er anerkjendt, at man, om jeg saa maa sige, hilsede hverandre med et glædeligt Nytaar eller som dette ny Livs udkaarede Digter siger: »Danmarks Mai og Danmarks Morgen.«

Og nu vil jeg da forsøge at paavise, hvor disse nye Factorer vel ere at finde.

Julirevolutionen i 1830. Det gaaer med Revolutioner ligesom med Sygdomme; da Cholera var bleven endemisk i Europa, blev Anfaldene ikke saa voldsomme. Julirevolutionen udmærkede sig blandt andre Ting ogsaa ved dens Elegants og Fiinhed; det var en af en øvet Chirurg foretagen heldig Operation. Alle de voldsomme Optrin, som ledsagede Revolutionen af 89, vare ikke her tilstede, og saaledes staaer Julirevolutionen som et mærkeligt Exempel paa en for alle uvedkommende Bestanddele fri, reen og bar Revolution. Det øvrige Europa stod imidlertid som Tilskuere og saae, for at benytte mig af et Udtryk af Börne, hvad Klokken var slagen. Efterretningen herom blev gjennemspillet i alle Tonearter, men da man imidlertid ikke havde andet end Navnet, og saa Faa kun saae, hvor afrundet det i det Hele var gaaet af, maatte naturligviis et saadant Folke-Recitativ med Chor ei blive uden Virkning paa de øvrige Regjeringer og Folk. Ogsaa her blev det ikke uden Virkning, og kan jeg end ikke være enig med en i Tak-Adressen udtalt Anskuelse, – en Anskuelse, som ogsaa gjør det uforklarligt, hvorledes dog Ordren til Cancelliet angaaende Stænder kunde finde Folk nogenlunde forberedte, – saa maa jeg dog bemærke, da jeg her ene har med Journallitteraturen at gjøre, at det ikke er mig bekjendt, at noget dansk Blad har yttret noget Ønske eller nogen Mening i saa Henseende før Ordren til Cancelliet angaaende Stænder officielt blev bekjendtgjort. Om nu en Deel før den Tid have ønsket Sligt klart og tydeligt, eller om det snarere var noget Dunkelt og Ubestemt, en af hine Zittringer, hvormed den franske Revolution satte Menneskene rundt omkring i Bevægelse, veed jeg ikke og har heller ikke her med at gjøre; men at et saadant Ønske før hiin Ordre skulde have faaet et Udtryk i Journalistiken, betvivler jeg. Fra den Tid af blive nu Sporene tydeligere, saavel i Livet – Selskabet af 28. Mai – som ogsaa i Journallitteraturen og den egenlige Litteratur. Men ligesom vi her ikke kunne nægte, at Regjeringen var den Active, og at hiin Ordre var den Solstraale, der fremkaldte Litteraturens Blomster, og ligesom overhovedet Intet i Verden fremkommer uden tvende Factorer, saaledes havde de Liberale, idet jeg herved betegner dem, hos hvem Receptiviteten for slige Institutioner var vakt, vel ogsaa deres Andeel; men jeg mener dog, at Regjeringen og de Liberale før hiin Ordre stod ligeoverfor hinanden som to Væsener, der i Anledning af Julirevolutionen havde en stor Mængde at sige hinanden men ikke ret vidste, hvorledes de skulde begynde, indtil Regjeringen brød Tausheden. Jeg gjentager det for at undgaae Misforstaaelse, at jeg alene taler om Litteraturen.

Og nu staaer jeg da ved det Punkt, hvorfra den ny Udvikling tager sin Begyndelse, og jeg vil derfor, for ikke at forstyrres i min følgende Udvikling, her opreise en Milepæl med følgende Indskrift:

»Julirevolutionen og dens paa flere Steder i Europa gjenlydende Echo holdt gjennem en naturlig Elasticitet Folk og Regjering ud fra hinanden i en om ikke total saa dog litterair Taushed, indtil Regjeringen gav Signalet.«².

Hr. Ostermann har dannet Overgangen til den egenlig ny Udvikling ved at omtale det bekjendte Skrift af Lornsen og den djærve Afhandling i Maanedskrift for Litteratur. Hvad nu det første angaaer, da skal jeg – idet jeg dog ikke kan undlade at bemærke, at det baade som tydsk og som ikke henhørende til Journalistiken nærmest ikke vedkommer mig, – gjøre opmærksom paa, at det deels maa betragtes som en Følge af Julirevolutionen, fornemlig virkende gjennem den polske Do., deels, – hvilket her er Hovedsagen, at vor Journallitteratur (jeg har her Kjøbenhavnsposten for Øie) ikke omtaler det meget anbefalende³ eller deraf dragende nogen videre Følge. De vil altsaa see, at ikke nogen synderlig gunstig Modtagelse blev dette Skrift tildeel i Journalerne, og hvad den øvrige Litteratur angaaer, saa vil De erindre, at det saavel i Holsteen, hvilket egenlig ikke vedkommer mig, som ogsaa her fremkaldte en Deel Modskrifter, jeg troer endog Prædikener derimod. Hvorhos jeg dog maa bemærke, at der i »de slesvig-holsteenske Prælaters og Ridderskabets Adresse« yttres: »at ogsaa efter deres allerunderdanigste Mening (... »idet de dog holde dem overbeviste om, at enkelte ldesindedes rænkefulde Bestræbelser ingenlunde stemme overeens med den offentlige Mening« ...) Tidens Fordringer stedse mere paatrængende kræve Overveielse af udtalte Ønsker«. Tillige maa jeg ogsaa gjøre opmærksom paa, at det hele Actstykke vel nærmest maa ansees som en Følge af Julirevolutionen virkende igjennem fornemlig den polske (min første Impuls); at det derhos er tydsk, og at endelig – hvad der forekommer mig Hovedsagen – de danske Journaler ganske tørt anmelde det Hele uden et eneste skelende Blik. – Hvad det sidste (Afhandlingen i Maanedskriftet) angaaer, da vil De erindre, hvad Hr. Ostermann selv rigtig bemærkede, at det er yngre end hiin Ordre.

Jeg skal nu til yderligere Fuldstændighed saa godt som muligt ved Hensyn til de danske Journaler begrunde den hidtil sig mere paa en almindelig Betragtning af den danske Udvikling i Forhold til den europæiske støttende Anskuelse angaaende Bestemmelsen af Tidsmomentet, idet jeg viser, deels at der før hiin Ordre ikke findes udtalt noget Ønske i Journalerne (dette bliver da den negative Side), – deels, idet jeg gaaer over til den positive, at man aldrig kan tage Feil af Tidsmomentet ved den i Modsætning til den foregaaende Goldhed mærkelige Frugtbarhed.

Jeg skal nu gennemgaae »Kjøbenhavnsposten« for 1829⁴, 30 og 31 til 12 Febr. for at vise mit Første.

1829: den tumler sig i Æsthetik (Mester Erik lader sig ikke see); lader dog heller ikke fædrelandske Æmner af Sigte: besynger Prinds Ferdinands og Prindsesse Carolines Formælings Høitidelighed og Illumination; Koppevæsenet; ogsaa udenlandske Æmner, dog a la Riises Archiv f. Ex. Muhamed II og Keiser Alexander; tyrkisk Jurisprudents; Migueliana. Nyhedsposten indeholder æsthetiske og kunstneriske Nyheder, Anecdoter og andet litterair Confecture. Bladet er altsaa ikke politisk.

1830: Liunge vedbliver at være Æsthetiker og som saadan at gaae til Præsten hos Heiberg; fra September af tages et betydeligt Hensyn til de mærkelige vulkanske Udbrud rundt omkring i Europa, dog bestandigt theoretisk, ei practisk.

1831 til 12 Febr. vedbliver i det Hele i samme Tone. For endmere at paavise Modsætningen vil jeg anstille en Sammenligning mellem de halvanden første Maaneder og et Par af de følgende Maaneder f. Ex. til Mai. I Begyndelsen af Aaret (de 1 ½ Maaned) findes taget et Hensyn til det Udenlandske men som blot og bar Historie; Nyhedsposten er i det Hele taget kunstnerisk. Fra nu af bliver Nyhedsposten mere opmærksom paa det Hjemlige f. Ex. de i flere Nummere gjorde Bemærkninger om Censur, uddragne deels af større Værker, deels af udenlandske Blade, og nu begynder fornemlig fra Marts af en Mand, der underskriver sig T. (og som NB. i de foregaaende 1 ½ Maaned kun har leveret eet eneste Stykke og det endda en Oversættelse) at skrive en Mængde næsten hver evige Dag. Han søger i en Mængde Artikler, som bære Titelen »Blandinger«, at vise: hvad er Smiger osv., - udvikler: hvad er gode Hjerter (»taaler Alt, lader sig spytte i Øinene«), hvad er »ondskabsfuld«, hvad Egoisme, - ved Fabler at vække Gemytterne, taler om Statsoekonomie, om hvad man forstaaer ved Aristokrater og Demokrater - og gaaer endelig løs paa Forordningen af 14de April 1831. Her viser sig dog vel en mærkelig Forandring; Pulsen, som før var rolig, begynder nu at jage lidt. - Ogsaa udenfor Journalerne viser der sig en paafaldende Frugtbarhed: Davids og begge Tscherningernes Skrifter om Proviandsialstænder udkomne endnu inden Marts Maanedes Udgang. Fra nu af begynder ogsaa Maanedskrift for Litteratur at optage enkelte politiske Afhandlinger, hvilke, det bemærker Redactionen selv i en Note, Tidens Tarv nu synes at fordre.

Jeg har nu saaledes søgt at vise, at med Hensyn til den ny Udviklings Begyndelse Regjeringen gav Journallisterne Impulsen, ei Journallitteraturen Regjeringen. Her skylder jeg Hr. Ostermann med et Par Ord at optage hans Anskuelse af Raketten som en med af Spirerne til den ny Udvikling, hvilken jeg før lod staae hen; jeg ansaae det nemlig for et Forsøg paa at gjøre Journalistiken mere til den active Factor i hele denne Udvikling. Til Besvarelsen af det Spørgsmaal, om det nu forholder sig saaledes, haaber jeg at have bidraget ved mit Foregaaende.

Jeg gaaer nu videre i min historiske Udvikling af vor liberale Journalistiks Virksomhed – at det alene er den, jeg her vil have med at gjøre, det turde saavel Tidsomstændigheder lade ane som ogsaa min Fremstillings Forhold til Hr. Ostermanns, der saa godt som ene har havt dem for Øie, sætte udenfor al Tvivl. Af min hidtil anstillede Betragtning maa der fremgaae en Præsumption for, at ligesom Regjeringen i Forhold til Journallitteraturen angav Tonen, den saaledes ogsaa maa vedblive i det Følgende. Hermed er nu ingenlunde sagt, – hvilket jeg ogsaa allerede ovenfor har antydet, – at Journalistiken slet ikke skulde have været virksom; men kun at Regjeringen er primus motor. Som naar to elastiske Legemer, hvoraf det ene ligger roligt, det andet derimod bliver sat i Bevægelse, støde sammen, netop dette Sammenstød betinger en Reaction fra det forhen rolige Legemes Side, og denne Reaction igjen fremkalder et primært Stød, men saaledes, at vi bestandig fastholde Reactionen som betinget ved det primaire Stød, – saaledes tænker jeg mig Forholdet, dog med den Modification, at det undertiden hænder sig, at Reactionen var for svag og for momentan til at fremkalde en ny Impuls fra Legemet Nr. 1, saa dette Legeme, hvis al Virksomhed ikke skal ophøre, maa sætte sig i Bevægelse paany. For nu at godtgjøre det, jeg har sagt, skal jeg tage Hensyn til de Svingningsknuder, hvor saa at sige de to Magter samle sig, og eftervise, om vel Journalistikens Energie fremkalder Regjeringens Skridt eller den ved sit Skridt kalder Journalistiken til Virksomhed, og det saavel naar den opmuntrer og fremhjælper den ny Udvikling, som naar den deprimerende forhindrer Journalistikens Bæk fra at blive stillestaaende Vand og tvinger den til at blive en Strøm. At man imidlertid indtil 1834 ikke kan vente synderlige Resultater, det kan man vel nogenlunde slutte deraf, at først i 34 et Spørgsmaal af stor Vigtighed for Journallitteraturen kommer paa Bane, nemlig det om Trykkefrihed, og istedetfor man skulde have ventet, at man practisk vilde have anstillet Experimenter i saa Henseende, anstiller man derimod theoretiske Undersøgelser.

Jeg gaaer videre i min historiske Recapitulation.

I 1831 var det næste Skridt af Regjeringen den foreløbige Forordn. af 28de Mai; den vækker imidlertid ingen synderlig Opsigt i Journalen. Fra nu af beskjæftiger Cholera Nyhedsposten og Undersøgelser om Danmarks Forsvarsmagt Bladet.

I 1832 er Sammenkaldelsen af de vise Mænd det Første, og jeg troer i April Maaned følger der et Par Stykker om Institutionen, senere i Mai Maaned Efterretninger om 28de Mai-Selskabet, hvilket det dog turde være ikke aldeles urigtigt at stille i Forhold til hiin Sammenkaldelse.

I 1833 gjør Regjeringen intet Skridt. Virkningen af Forordningen af April d. A. om Censur skal senere blive omtalt. En Mængde Stykker af Hamb. Correspondent, Kieler Corresp., Zeitung für die elegante Welt, der Eremit osv. findes i Nyhedsposten i Begyndelsen af Aaret. Undersøgelser om det latinske

Sprog. Tscherning reiser. Kongen reiser; hans Sygdom.

I 1834 fremkaldes ved Undersøgelser om hiin omtalte Forordning af April 33 en stor Kamp, og Algr. Ussing beviser med temmeligt Held, at vi ikke have Censur i det Hele taget. Nu følge de bekjendte Stykker om Directionen for Selskabet for moralsk fordærvede Personer. – Forordningen af 15de Mai om Stænderne. Fra nu af begynder man factisk at gjøre Brug af den i Theorien anerkjendte Trykkefrihed. Fra nu af begynder en stadig Kamp mellem Kjøbenhavnsposten og Censor, der tog sin Begyndelse med Stykket om politiske Garantier; derpaa Striden om den norske Morgenpost, og endelig faaer Kjøbenhavnsposten en ordenlig Proces. Hvorhos jeg dog bestandig erindr, at Forordningen af 15de Mai gaaer foran denne Virksomhed. Nu fremgaaer ogsaa den første journalistiske Spire af det liberale Chaos; dog søgte man i Begyndelsen at give den spæde Plante en Blomsterstok i nogle bekjendte Theoremer.

Fra nu af begynde saavel Regjeringens som Journallitteraturens Skridt, der hidtil med behørige Tidsmellemlum vare lidt piano, at blive lidt mere forte, og jeg maa, – idet jeg nu nærmer mig til det Tidsmoment, hvori vi leve, og derved tillige maa gjøre opmærksom paa, med hvor store Vanskeligheder en saadan Vivisection er forbunden, – af Regjeringens positive Skridt omtale Valgene og Sammenkaldelsen af Stænderne; – af dens deprimerende Skridt: Processen mod Prof. David; det bekjendte Recitativ: »vi, vi alene«; Forbudet mod Stændernes Offentlighed. Fra Folkets Side anseer jeg Petitionen for at være det meest marquerede Skridt, hvorhos jeg dog maa bemærke, at den betragtet som litterairt Actstykke flyder aldeles uden Anker, hvis man ikke vil erindre, at Frygten for en Skjærpelse af Trykkefriheden fremkaldte den. Men da den ikke udgik fra Journalerne, skal jeg ikke omtale den videre, hvorimod, som bekjendt, hiint Regjeringens Recitativ først satte Journalerne her, ja endog i Engelland, i Bevægelse. Her følger nu Regjeringens saavel fremkaldende som deprimerende Skridt hurtig paa hinanden, og som en Følge deraf ogsaa Journalistikens Reaction, saa det er forbunden med en Deel Vanskelighed at vise, hvilken af Parterne der giver det primaire Stød. Men man erindre dog, hvad Regjeringens positive Skridt angaaer, hvor stor Rolle Valgene og Sammenkaldelsen af Stænderne spiller, og hvad de deprimerende angaaer, saa erindre man, at Davids Proces fremkaldte Haagens Indlæg. Skal jeg nu uddrage Resultater, saa vil jeg sige, at ligesom Regjeringen gav den første Impuls, saaledes lader Forholdet mellem Regjeringen og Journallitteraturen sig i det Hele betegne paa følgende Maade: Regjeringen var activ-passiv (eller igjennem en Activitet lidende); Journalistiken var passiv-activ (eller igjennem en Passivitet handlende).

Jeg er nu færdig med min historiske Recapitulation, hvori jeg har søgt at vise, hvad vor Journalistik i Forhold til Regjeringen har udrettet; jeg skal nu lidt nærmere betragte dens svage Sider. Idet jeg væsentlig følger Hr. Ostermann omtaler jeg kun »Kjøbenhavnsposten« og »Fædrelandet.«

Kjøbenhavnsposten. Der ligger i hele vor Tidsalder en formel Stræben. Det var den, der i det daglige Liv bragte os til med Tilsidesættelse af det Hyggelige at fremhæve det Symetrisk-Skjønne, istedetfor den hjertelige Omgang at foretrække den conventionelle. Det er den hele Stræben, der noksom er betegnet ved, for at betjene mig af en anden Forfatters Ord, Fichtes og de øvrige Philosophers Forsøg paa ved Skarpsindighed at construere Systemer og Robespierres Forsøg derpaa ved Hjælp af Øxen; det er den, der møder os i vore Digteres sommerfuglelet flydende Vers og i Aubers Toner; det er den endelig, der i den politiske Verden fremkalder de mange Revolutioner. Jeg er fuldkommen enig med hele denne Stræben i at holde fast paa Formen, forsaavidt den bestandigt er det Medium, hvorigjennem vi have Ideen; men man erindre dog, at det er Ideen, der skal bestemme Formen, ei Formen, der skal bestemme Ideen. Man huske paa, at Livet ikke er noget Abstract men noget høist Individuelt. Man glemme ikke, at Formen f. Ex. paa den geniale Digters umiddelbare Standpunct ikke er andet end Ideens Tilblivelse i Verden, og at Reflexionen blot skal undersøge, om Ideen ogsaa har faaet den rigtig tilsvarende Form. Man erindre bestandigt, at det ikke er gennem Formen, man faaer Livet, men gennem Livet, man faaer Formen. Tænkte jeg mig en Mand, der havde forliebet sig i den græske Levemaade og nu, da han var i Besiddelse af Midlerne dertil, fik indrettet sig en Bygning i græsk Stil og en Husholdning paa Græsk, saa bliver det dog et stort Spørgsmaal, om han saa vilde finde sig tilfreds, eller om han ikke snart vilde foretrække en anden Form, netop fordi han ikke noksom havde prøvet sig selv og den Udvikling, hvori han levede. Men ligesom et Spring tilbage er noget forkeert (hvilket i det Hele Tidsalderen er tilbøielig nok til at anerkjende), saaledes er ogsaa et Spring fremad forkeert, - begge Dele fordi en naturlig Udvikling ikke gaaer i Spring, og Livets Alvor vil ironisere ethvert saadant Forsøg, om det end lykkes for Øieblikket. Seer jeg nu efter disse foreløbige Betragtninger paa Kjøbenhavnspostens Færd, saa haaber jeg, at De, m. H., idet jeg erindrer, at jeg med Flid har søgt at begrunde den hele Stræben i Tidsalderen, fordi et enkelt Exempel her Intet nytter, at De ere enige med mig, naar jeg betegner den som stundesløs. Men, hører jeg allerede En og Anden sige, Du kommer jo i Selvmodsigelse, da Du før paastod, at Regjeringen netop var den active Side. Det synes imidlertid kun saa; thi det er ingenlunde min Hensigt at nægte, at der i Kjøbenhavnsposten, fornemlig i Nyhedsposten, findes en vis smaalig Irriteren, men den vilde jeg ikke omtale før, hvor der alene var Tale om den ny Udviklings Fremskridt gennem Journalistiken og den sidstes Fortjeneste i saa Henseende, og jeg ikke kan ansee den for noget Skridt. Det er denne hele Stræben, jeg har søgt at betegne ved Stundesløshed, thi Stundesløshed er ikke Handlen men en ustadig

Famlen. Stundesløshed er – for at benytte mig af en Digters i en anden Forbindelse udtalte Ord: »en rastløs Vanken – fra Luftcasteller – til Musefæller – og hjem igjen.« Den sande Handlen gaaer Haand i Haand med rolig Circumspection. De have vist alle været i det Tilfælde at have reist paa en Vei, hvor man just ikke sovende i en Diligence kommer til sit Bestemmelsessted, men hvor man ubekjendt med Veien maa spørge sig for, og hvor da en Bonde fortæller Dem: »Saa dreier De først af tilhøire og saa tilvenstre og saa igjen tilvenstre ved den Pileallee der ved Gadekjæret, og saa kan De vel have saa meget som en halv Miil tilbage; saa svinger De tilhøire, og saa er De paa Stedet«; – men De have vist ogsaa alle erfaret, at man paa den Maade aldrig kommer til Bestemmelsesstedet. Man maa kjøre først til den nærmeste Landsby, og der erkyndige man sig om Veien til den næste og saa fremdeles. Og her, hvor der er Tale om en ny Udvikling, her passe man vel paa og see flittigt paa Compasset. Og om end andre Nationers Udvikling og Fremgang kan hjælpe os meget og lære os mangen Forsigtighedsregel, saa huske man dog vel paa, at det ikke gaaer an at reise i Sjælland efter et Kort over Frankrig.⁵

At nu en saadan Stræben let maa komme til at virke forstyrrende ind i Livet, det tør jeg dog vel antage at være in confesso, da man dog ellers i Livet saa ofte har erfaret, at Befippelse er noget meget skadeligt.

Hvorledes nu denne Stundesløshed og en deraf flydende forstyrrende Virksomhed dybere lader sig begrunde i Kjøbenhavnspostens hele Væsen, skal jeg nu søge at vise, idet jeg bemærker, at Kjøbenhavnsposten mangler Eenhed. Som den Taagemasse, hvoraf efter Naturforskernes Mening ved Centrifugal- og Centripetal-Kræfternes Harmoni i Forening med Dreiningen omkring en Axe et Himmellegeme dannes, som en saadan Taagemasse forekommer Kjøbenhavnsposten mig, hvis Existents som Klode imidlertid Centrifugal- og -petal-Kræfternes Harmoni i Forening med Svingningen omkring en Axe endnu ikke har realiseret. Det forundrer os derfor ikke, at der saavel i en tidligere Tid har været en vis Ustadighed i Artiklerne, eftersom snart den centrifugale, snart den centripetale Retning var den dominerende, som ogsaa at der i den senere Tid har været en Overvægt af den centrifugale Retning. At jeg nu ved Axen, hvorom en Klode skal dreie sig, forstaaer en dygtig Redacteur, og ved den centrifugal- og -petale Kraft har søgt at betegne, hvad man hidtil med de saa yndede Partinavne har kaldet den liberale og conservative Retning, behøver jeg vel ikke at gjøre opmærksom paa. At Kjøbenhavnsposten dog i den senere Tid har faaet noget mere Eenhed, og at vort politiske Solsystems Centrum, Stænderforsamlingen i Roeskilde, har udøvet nogen Tiltrækningskraft paa den, og derved hjulpet den til at finde sin Bane og bidraget til at regulere dens Løb; at paa den anden Side den centrifugale Kraft, som var vant til at have Overhaand, nu netop har bestræbt sig for at vedligeholde den, er naturligt og kan vist heller ikke nægtes. Da imidlertid, som sagt, Harmonien af Kræfterne endnu ikke er indtraadt og Dreiningen om

Axen heller ikke, kan den let være udsat for at blive draget ind i et andet Solsystem, idet netop den – fra vort Solsystem seet – centrifugale Retning maa med Hensyn til et andet vise sig som centripetal. –

Hr. Ostermann har ogsaa anført nogle Ankeposter mod Kjøbenhavnsposten og har søgt at undskylde den. Han henfører dem til 2 Classer: 1) Beskyldning for Bitterhed og uanstændig Tone og 2) for Usandfærdighed og Uærlighed. Jeg skal tillade mig at belyse dem lidt nærmere. Efterat Hr. Ostermann har bemærket, at han ingenlunde er blind Tilbeder af enhver Yttring, der bærer det liberale Skilt, og at han tvertimod oftere nødes til at indrømme det Sande og Begrundede i hine Klager; efterat han dernæst har undersøgt, fra hvem disse Beskyldninger kom, og viist, at de ogsaa fremførtes af djærve, ærlige og sandhedskjærlige Mænd, gaaer han over til at betragte Beskyldningen under Nr. 1. Han gjør opmærksom paa, hvorledes man ikke kan vente af et Oppositionsparti, at »det skal strøe Sukker paa Malurten«; han søger i en Lignelse at vise, hvor uskyldige Kraftord kunne være. »Det er en Sandhed«, – saa lyde hans Ord, – »vi aldrig maa glemme, at hvor en energisk og kraftfuld Character udtaler sig, faaer Ordet en eiendommelig Farve, fordi Tanken er eiendommelig, og saa let en Sag det end kunde synes mange hist og her at udelade et Ord, saa betænke man dog, hvor væsentlig dette lille Ord, som man siger, er for den Skrivende, hvor ganske og aldeles den Tanke, som ligger heri, ligger i Skribentens Individualitet, og hvorledes dette Ord netop er ham en Hovedsag« – osv. Jeg troer, at det danske Øre ikke er saa forkjælet, at det ikke skulde kunne taale et eller andet djærvt Ord; jeg troer ikke, at de Danske ere saa haarde, at de ikke skulde vide at tilgive en eller anden i Harme sagt Bitterhed. Men, mine Herrer! jeg troer, at det egenlig ikke er derom, der er Tale. Naar en Skribent i Varme og Begeistring udtaler et Ord, som han maaskee ikke er istand til at bevise, da er man maaskee snarere altfor villig til at lade sig henrive af ham end tilbøielig til at dømme haardt om ham, fordi, hvad der kommer fra Hjertet, gjerne ogsaa gaaer til Hjertet. Men man huske paa, at vore Forfattere have et Batterie, de vel maa vogte dem for, jeg mener den bestaaende Trykkefrihedsforordning. Heraf følger nu, at man søger – da man troer, at man har Ret i det man siger – at gaae Trykkefrihedsforordningen saa nær som muligt; og heraf følger nu igjen, at Forfatterne, netop for at undgaae Lovens Straf, maae bruge stor Forsigtighed, saa at Udtrykket, man før vilde undskylde ved Varmen og Blodcirculationen, nu viser sig som vel overlagt og besindigt. Jeg fortænker slet ikke en Forfatter i, at han søger at faae sagt saa meget som det vel er tilladt at sige; men hvad er naturligere, end at han, naar han saaledes søger at dandse paa den smalle Linie mellem det juridisk Tilladelige og Utilladelige, at han, afskrækket ved en og anden Forgjængers fortvivlede Saltomortale ind i Trykkefrihedens Siberien, at han gjør sine Bevægelser saa smidige som muligt. Ja naar han maaskee lidt dumdrigtig men dog netop derfor med Fyrighed traadte frem og forløb sig og lod sig dømme, ja da vilde vi dømme anderledes. Men man erindre, at disse Liniedandsere tillige som oftest ere masquerede

(pseudonyme eller anonyme). Og var det da i forresten gode og kraftige Stykker man tillod sig saadanne smidige Bitterheder, – ja vel, det var maaskee bedre, at de vare borte, men man vilde da vel egenlig ikke tage sig den Sag saa nær. Man huske imidlertid paa, at disse Bitterheder egenlig skjule sig i Noter og Anmærkninger, i Spørgsmaal og Udraabstegn.

Hr. Ostermann gaaer nu over til Realiteten og søger at vise, at saadan en lille Bitterhed i et Dagblad ikke er saa farlig. Jeg mener det heller ikke. Men en Feil er det dog ligefuldt. Jeg skulde aldrig have omtalt dette hele Uvæsen, dersom Opmærksomheden ikke engang var bleven henledet derpaa. Jeg misbilliger det først og fremmest, fordi det ikke er Handling, og dernæst: fordi det er Feighed. Hvad det angaaer, at Kjøbenhavnsposten har flere Subscribenter end Fædrelandet, saa turde det vel fornemlig have sin Grund i, deels at den udkommer hver Dag, deels i de mange flere Interesser, der beskjæftige den, og at man i den faaer en Resumee af de vigtigste indenlandske Blade.

Hr. Ostermann gaaer nu over til den anden Beskyldning for Uærlighed og Usandfærdighed. Jeg maa i den Anledning bemærke, at jeg aldrig har hørt, at man saaledes ligeud har beskyldt Kjøbenhavnsposten for Uærlighed og Usandfærdighed; en ganske anden Sag er, at man undertiden har sagt, at den i et enkelt Stykke har talt Usandhed. Hr. Ostermann søger at vise, hvorledes en Mand, der mener at have Sandheden paa sin Side uden dog at være i Besiddelse af fuldgyldigt juridisk Beviis, let kan komme til at bruge Pressen for at faae sin Mening udtalt. Da Hr. Ostermann i det Hele anbefaler stor Forsigtighed i saa Henseende, skal jeg blot gjøre et Par Bemærkninger. For det første kan man vel fordre, at enhver saadan Anklager skal sætte sit Navn under, thi for en hemmelig Ret vil vel neppe Nogen møde, og Billighed synes da ogsaa at fordre, at en saadan Anklager maa stemples som en Løgner i Publicum, naar den Anklagede har retfærdiggjort sig. Og dernæst erindre dog en saadan, at da hans Anklage paa den ene Side maa være saa betegnende, at man kan forstaae ham, og paa den anden Side heller ikke for meget betegnende, for at han ikke skal faae en Injurieproces paa Halsen, saa erindre han, hvor let han kunde ramme Flere, og hvor tilbøielig man saa er til, hvis nu en Uskyldig virkelig tog til Gjenmæle og retfærdiggjorde sig, om ikke at sige saa dog at ymte om, at han dog muligen følte sig truffen, siden han forsvarede sig. Han erindre det, for endmere at lade sig afskrække fra at bruge et saadant Middel.

Jeg gaaer nu over til Fædrelandet, og her møde vi et glædeligere Phænomen. Efter at Fædrelandet havde udstaaet Stormen med Davids Proces, reiste det sig med forynget Kraft og har fornemlig i den senere Tid tilvundet sig en kraftig og sund Existents. Fædrelandet

synes at have fundet den Retning, hvori det vil bevæge sig, og i en djærv Redacteur en Haand, der vil forhindre enhver Art Excentricitet. Det synes at have forstaaet hiin – jeg kunde næsten fristes til at kalde det: Mythe om Striden om Trykkefriheden hertillands, hvoraf man blandt andet ogsaa lærer at undersøge lidt nøiere, hvad man har af Trykkefrihed, førend man gjør Allarm.

Min Fremstilling er nu færdig.

Jeg har omtalt vor liberale Journalistik og derved fornemlig omtalt Kjøbenhavnsposten og Fædrelandet (af andre Tidsskrifter kunde maaskee nærmest Dansk Ugeskrift, der, muligt mere beskedent og stille end andre, har leveret flere interessante Stykker, fortjene Omtale); – jeg skal imidlertid ikke nærmere gaae ind derpaa. Jeg har søgt at vise, at den (den liberale Journalistik) i det Hele, maaskee med Undtagelse af den os allernærmest liggende Tid, ikke har været saa activ, som man maaskee er tilbøielig til at troe; at fornemlig Kjøbenhavnsposten ofte har brugt et Surrogat istedetfor ægte Virksomhed. – Jeg har ikke omtalt de conservative Blade, fordi jeg ikke troede, at Tiden vilde tillade i eet Foredrag at afhandle dem med.

Om min Fremstilling er lykkedes, derom maa den ærede Forsamling bedst kunne dømme, – og hvorledes denne Dom end maa falde ud, skal det dog altid være mig en Glæde, hvis Forsamlingen vil anerkjende min Stræben efter iaften at staae alene som Reflecteur.

1) Jeg skylder mig selv at bemærke, at en Deel af det Historiske var skrevet, før jeg kom i Besiddelse af Ostermanns Manuscript.

2) Hr. Ostermann fremhæver naturligviis ogsaa Regjeringens Skridt, og det er for end mere at fremhæve Tidsmomentet og Regjeringens Activitet, at jeg tillader mig denne Udvikling.

3) »Cancellir. Lornsens Oprørsfærd og Arrestation.« (»Kjøbenhavnsp.« 1830 Nr. 282; 29 Novb.). »Af et i Kiel trykt og udkommet Skrift: »Ueber das Verfaßungswerk in Schleswigholstein«, skrevet af Canc. L., og flere i Anledning af samme i Hertugdømmerne udkomne Smaaskrifter, der tilligemed det L.ske Skrift have været at erholde i Hovedstadens Boglader, har man tildeels erfaret de oprørske Hensigter og den Adfærd, som den for lidt over en Maaned siden til Landfoged paa Sylt udnævnte Canc. L. saavel ved Udgivelsen af og Udbredelsen af bemeldte Skrift som ved andre lovstridige Handlinger har lagt for Dagen.« – Hans Arrestation og senere hans Dom og Hensættelse i Rendsborg Fæstning fortællles ganske kort og tørt, uden noget Udraabs- eller Spørgsmaals Tegn, som Pressen dog gjerne bruger, hvor den ei tør sige mere.

4) 1827 og 28 behøver jeg ei at tage Hensyn til,

da Hr. Ostermann selv rigtigt har bemærket, at Kjøbenhavnsposten da væsentlig æsthetiserede; 1829 behøvede jeg egenlig heller ikke, men det er blot for Fuldstændigheds Skyld.

5) I en saadan Stræben maa der bestandig blive noget Don Quixotisk; hvert Øieblik blæser man til Allarm, giver Rozinante Sporerne og farer ind paa – paa Veirmøllerne, hvorhos det naturligt ikke mangler paa Skarpsindighed, der lader En see, at det er en eller anden ond Dæmon, der har forvandlet Kjæmperne til Veirmøller, uagtet Sancho Pansa paa det høitideligste forsikkrer, at det var, er og bliver Veirmøller.